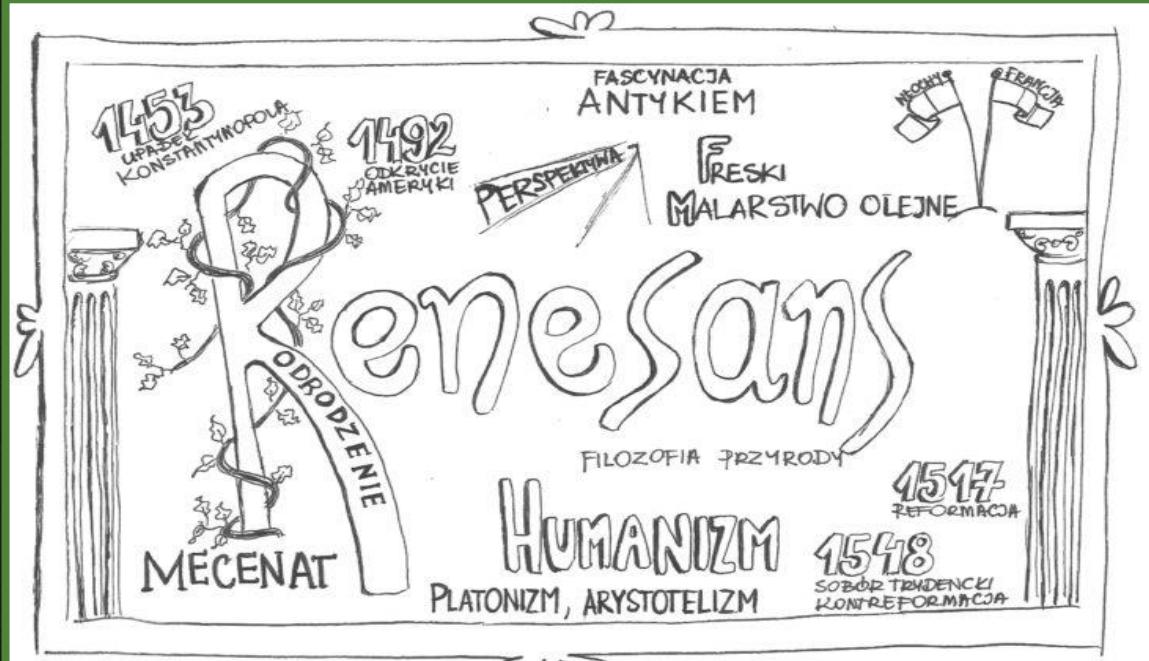

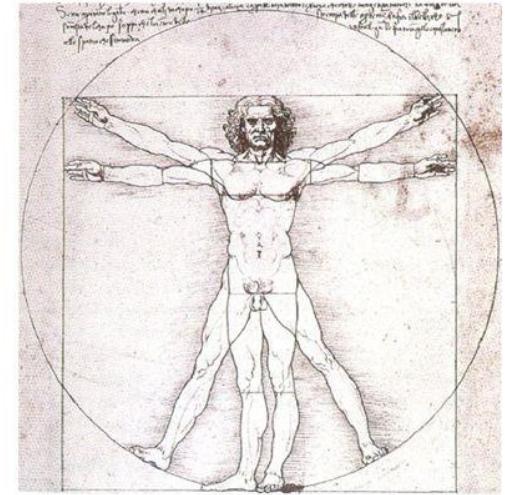
RENESANS

ZŁOTY WIEK KULTURY POLSKIEJ

Humanizm

- renesansowy prąd umysłowy, który koncentrował się na sprawach ludzkich, godności człowieka i jego wolności
- antropocentryzm – stawianie na pierwszym planie jednostki ludzkiej, jej potrzeb i optymistycznie postrzeganych możliwości
- dewiza - słowa rzymskiego komediopisarza, Terencjusza: *Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce.*

RENESANS (ODRODZENIE)

CZŁOWIEK

ŚWIAT

ANTYK

JAN
KOCHANOWSKI

- URSZULA
- CZARNOLAS
- LIPA

- GATUNKI ANTYCZNE
 - PIEŚNI, HYMNY
 - „Czego chcesz od nas, Panie...”
 - „Nie porzucaj nadziei...”
 - TRENY (19 utworów)
 - TRAGEDIA
 - „Odprawa postów greckich”

FRASZKA (nowy gatunek)

„Człowiekiem
jestem i nic
co ludzkie
nie jest
mi obce.”

Terencjusz

CZŁOWIEK
W CENTRUM

HUMANIZM

CZŁOWIEK
RENESANSU

XVI.
(POLSKA)

HASTA,
SKOJARZENIA

DRUK

ABC

JĘZYKI
NARODOWE

ODKRYCIA
GEOGRAF.

WYNALAZKI

REFORMACJA

SZTUKA

→ MICHAIŁ ANIOŁ
(Pieta, freski w Kaplicy Sykstyńskiej)

→ LEONARDO DA VINCI
(Mona Lisa, Dama z tasiczka)

W XVI wieku w Polsce rządzili:

Zygmunt I Stary i Bona Sforza

Zygmunt II August

Stefan Batory

Wbrew wielu kulinarnym mitom królowa Bona nie sprowadziła do Polski włoszczyzny.

Korzenie marchwi, pietruszki, selera oraz liście pora i kapusty włoskiej znano już wcześniej dzięki kontaktom dyplomatycznym i wyjazdom na studia. Jednak z pewnością za sprawą królowej na dworze na Wawelu stale gościły produkty importowane z Włoch takie jak: seler, kalafior, karczoch, sałata, szpinak, bazylia, oregano, rozmaryn, tymianek, łazanki, nugat, ciasto, pomarańcze, cytryny, granaty, oliwki, migdały, parmezan.

https://www.youtube.com/watch?v=4_0VFHzMtMA

<https://www.youtube.com/watch?v=2IxXPRJWxc4>

<https://www.youtube.com/watch?v=z2qgZZJC8yc>

<https://www.youtube.com/watch?v=sXeVmNqdA8I>

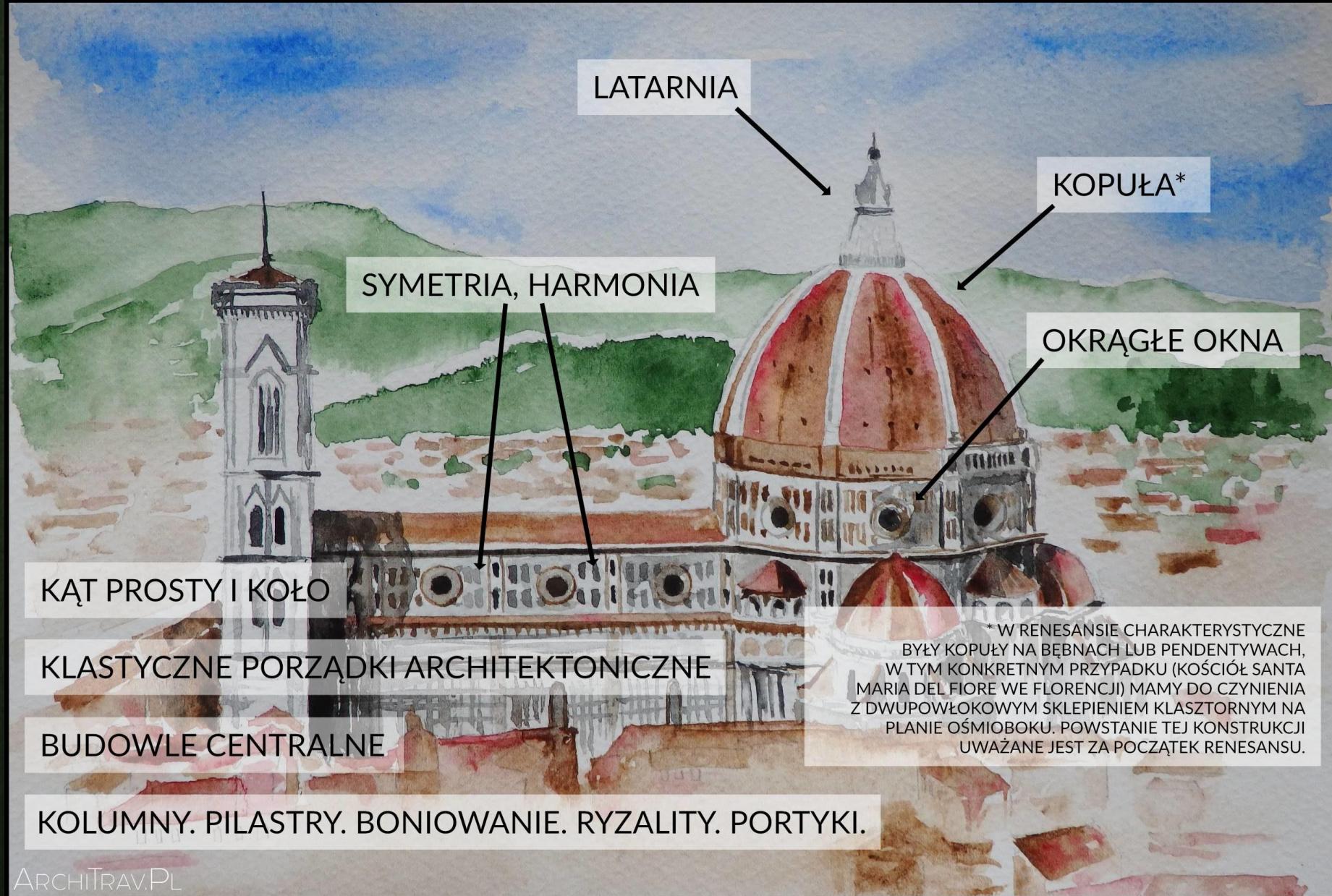
Królowa miała te duży pływ na polską, damska modę renesansową. Jej garderoba Bony, składająca się z dwudziestu przepięknych, aksamitnych sukien zdobionych brokatem, kunsztownymi złotymi blaszkami, drogocennymi klejnotami czy misternymi haftami podbiła serca szlachetnie urodzonych Polek. Królowa wprowadziła przede wszystkim dekolty i odcinane ozdobne rękawy w sukni wierzchniej, przez które wystawały fałdy białej koszuli haftowane złotymi albo srebrnymi nitkami.

<https://www.youtube.com/watch?v=0m2WuCSR-oM>

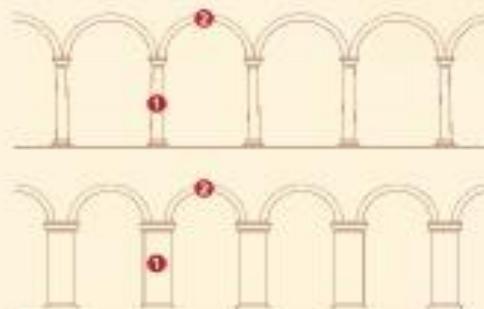
<https://www.youtube.com/watch?v=02ihEXqkjVE>

CECHY CHARAKTERYSTYCZNE STYLU RENESANSOWEGO

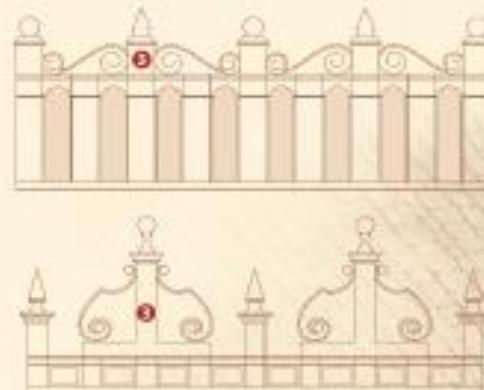

Architektura renesansu

Renesansowi architekci podczas projektowania wzorowali się na budynekach antycznych. Budynki epoki odrodenia charakteryzują się idealnymi proporcjami, prostotą i harmonią. Elementami wyróżniającymi są kopuły, arkady i attyki oraz freski.

Arkada to element architektoniczny składający się z kolumn ① połączonych łukami ②. Na zewnątrz budynku arkady ukradają się w **krużgankach**, czyli korytarzach okalających dziedziniec.

Attika ③ to ozdobne przedłużenie ściany frontowej budynek stojącej się na wysokości dachu.

W XVI wieku rozwój gospodarczy Polski sprzyjał rozwojowi kultury, wyznaczanemu przez renesansowy humanizm i reformację. W budownictwie rozwinął się styl renesansowy. Jego najlepsze osiągnięcia to Kaplica Zygmuntowska oraz krużganki arkadowe wokół dziedzińca na Wawelu.

Kaplica Zygmuntowska – mauzoleum grobowe ostatnich Jagiellonów

Dziedziniec arkadowy Zamku Królewskiego na Wawelu

Oprócz Zamku Królewskiego i katedry na Wawelu (dziedziniec arkadowy i Kaplica Zygmuntowska) wiele zamków w Polsce zostało przebudowanych na renesansową modłę, m.in.: **zamek w Szydłowcu** (pierwsza w Polsce loggia widokowa), **Zamek Królewski w Niepołomicach** czy **zamek w Baranowie Sandomierskim**.

zamek w Szydłowcu»

I
**Zamek Królewski
w Niepołomicach**

**zamek w Baranowie
Sandomierskim**

W renesansowej manierze wznoszono ratusze (Szydłowiec, Zamość), kamienice, spichlerze (głównie nad Wisłą).

W stylu renesansowym przebudowano też krakowskie Sukiennice.

Spichlerze w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą

Maszkaron - Sukiennice

<https://www.youtube.com/watch?v=Kwtv0TMLAgU>

krakowskie Sukiennice

Miastem w całości renesansowym jest Zamość, wzniesiony z inicjatywy hetmana Zamoyskiego na podstawie projektu Bernarda Morano. Zamość zaplanowany został na siedmioboku, w środku którego mieści się rynek główny i dwa pomocnicze. Ulice przecinają się pod kątem prostym.

Całość jest dobrze przemyślana, symetryczna i otoczona fortyfikacjami.

Budowane w latach 1579–1600 miasto było jednolite w swym renesansowym stylu: ratusz, kamienice, pałac Zamoyskich, kolegiata.

Ratusz w Zamościu

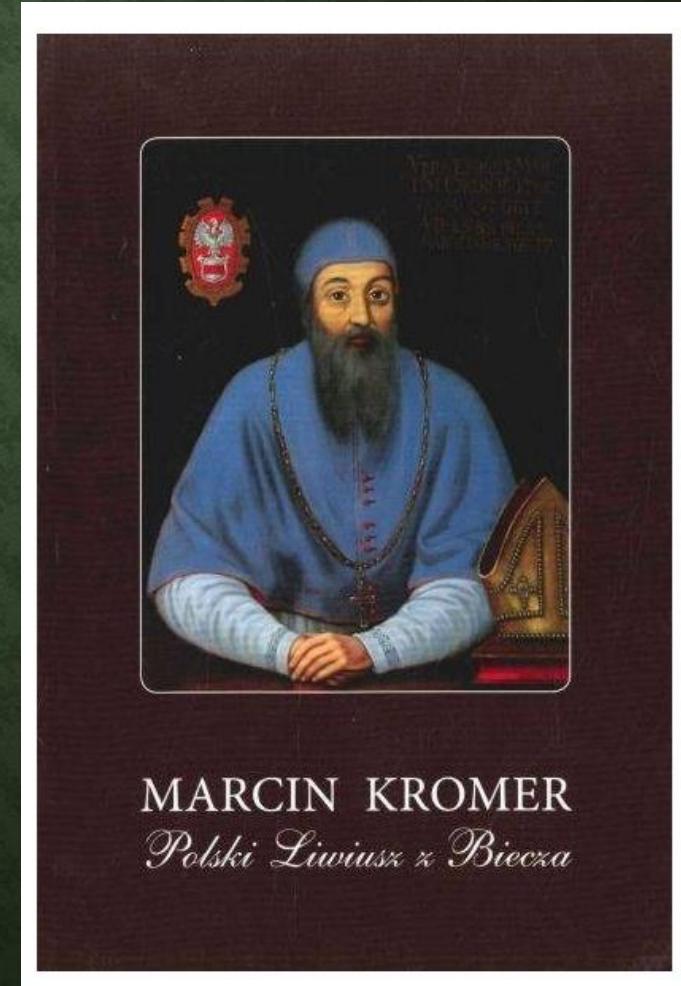
<https://www.youtube.com/watch?v=wWGOqrm7ajA>

Malarstwo Stanisława Samostrzelnika;

Cysters Stanisław z Mogiły był polskim malarzem, iluminatorem i miniaturzystą. Jego twórczość przypadająca na rozwój renesansu nawiązuje jeszcze do tradycji gotyckiej, dzięki czemu zalicza się ją do tzw. *stylu miękkiego*.

W okresie renesansu prężnie działała Akademia Krakowska, później nazwana Uniwersytetem Jagiellońskim. Na studia do Krakowa przybywali młodzi studenci z wielu krajów Europy. W murach uczelni wiedzę zdobywali m.in.: **Andrzej Frycz-Modrzewski, Jan Kochanowski i Marcin Kromer** (wybitny historyk i geograf, humanista, przeciwnik reformacji, twórca dzieła „*O pochodzeniu i dziejach Polaków ksiąg trzydzieści*“.)

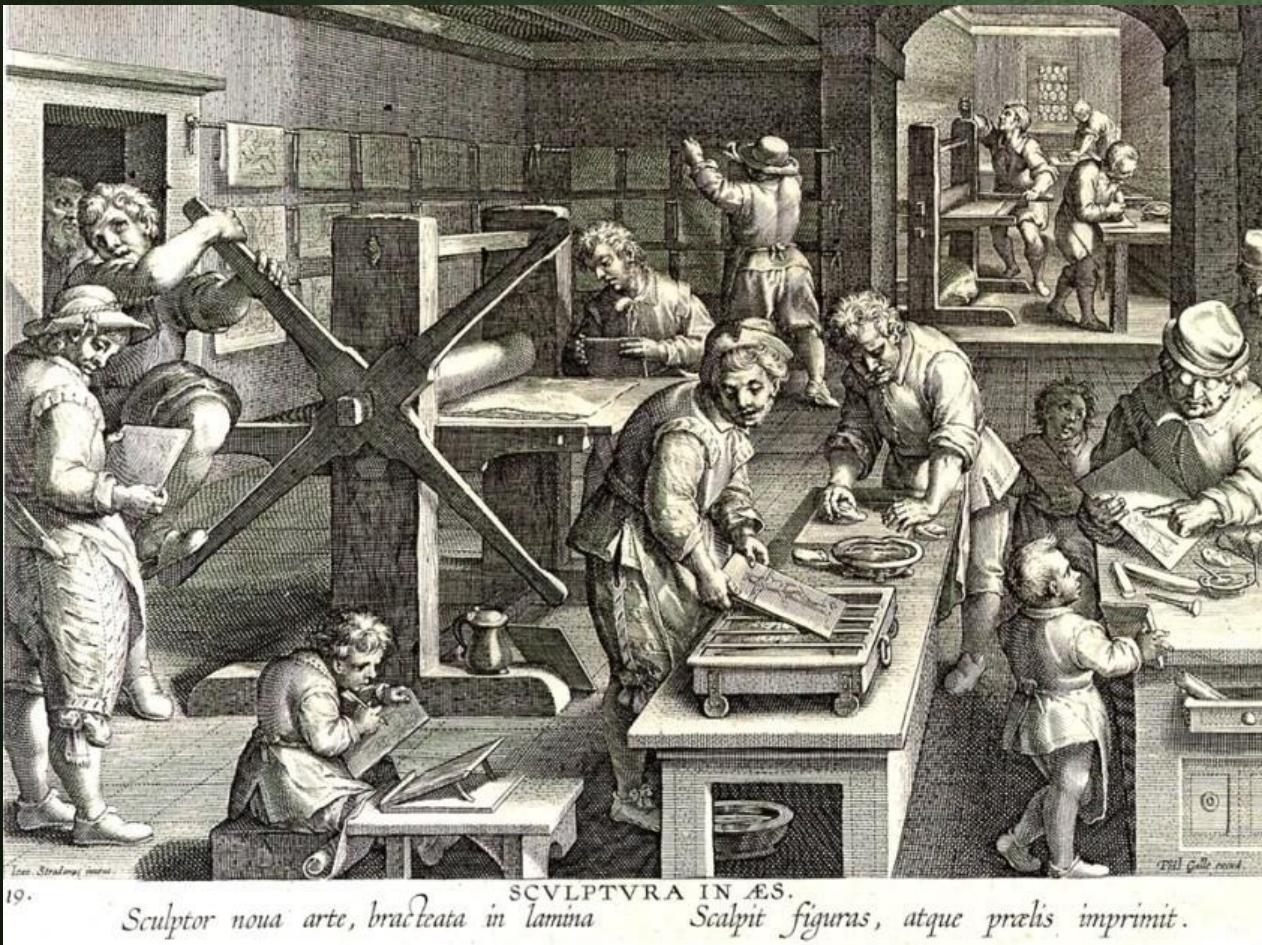
MARCIN KROMER
Polski Liwiusz z Biecka

Mikołaj Kopernik sformułował heliocentryczną teorię budowy Układu Słonecznego.

Mikołaj Kopernik – obraz Jana Matejki

W Krakowie powstały pierwsze w Polsce **drukarnie**. Pierwszą stałą oficynę wydawniczą prowadził tu w latach 1503–1505 Niemiec **Kasper Hochfeder**. Wydał on ponad 30 pozycji książkowych (głównie podręczniki akademickie). Drukarnię odkupił od niego **Jan Haller** i znacząco rozwinął działalność. Właśnie u niego w 1506 roku ukazały się spisane w języku łacińskim „Statuty Łaskiego”, czyli pierwsza polska książka z ilustracjami zawierająca m.in. tekst „Bogurodzicy”. Oprócz Hallera działały w Krakowie inni drukarze, m.in. **Florian Ungler, Hieronim Wietor, rodzina Szarffenbergów, Jan Januszowski, Maciej Wirzbięta.**

Wczesny renesans w Polsce (schyłek XV w. – lata 40. XVI w.) to dominacja poezji łacińskiej. Do najwybitniejszych twórców liryki łacińskiej należy **Klemens Janicki**, autor elegii „O sobie samym do potomności”, w której zaważył autobiografię. W poezji Janickiego mimo smutnego nastroju, wiele jest także zachwytu nad pięknem świata i przyrody.

Ponadto po łacinie tworzyli: **Paweł z Krosna, Andrzej Krzycki czy Jan Dantyszek** („**Nagrobek sobie samemu**”).

„Teraz ja znowu do ciebie powracam,
Mój czytelniku, aby snuć opowieść
O moich dziejach. Byłem chorowity,
Najmniejsze trudy mnie wyczerpywały.

Dość urodziwy byłem i wesoły

(Choć w oczach mogłeś odczytać nieśmiałość),
Wymowny, miałem głos wyraźny, cerę
Białą, postawę kształtną i wysoką...”

<https://www.youtube.com/watch?v=2TbMc1S44zk>

<https://www.youtube.com/watch?v=AAl-LsXYqec>

<https://www.youtube.com/watch?v=PB5UqgeSc80>

Klemens Janicki

JAN DANTYSZEK

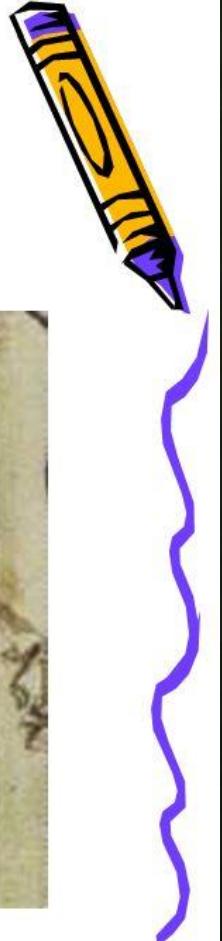
„Unikaj próżnowania, żądna wiedzy młodzi,
Jeśli żyć pragniesz dłużej, niż trwa bieg twych lat!
Gdy wiosna na twej twarzy, gdy małe jagody
Jeszcze są bez zarostu i wre w żyłach krew,
Już poczynaj majestat czcić czcigodnych wieszczów,
Co Helikonu stromą zamieszkują grań.
Kształć się w pięknych naukach, pomnikach mądrości,
Ucz tego, co ukryte w głębi mądrych ksiąg!”

Jednym z pionierów myśli humanistycznej na polskim gruncie był poeta **Biernat z Lublina**.
Jest autorem m.in. takich dzieł jak: „Raj duszny”, „Dialog Palinura z Charonem” oraz najbardziej
znanego „Żywotu Ezopa Fryga, mędrcą obyczajnego i z przypowieściami jego”.

Pierwsza książka wydana po polsku

- "Raj duszny,"
- średniowieczny modlitewnik, przetłumaczony z łaciny przez Biernata z Lublina
- wydany w 1513r.

Zi mot E zopá Zelij-

ga Medrcá obyczajnego/ y; Przy-
powiesciami iego: z niektórymi też innych fla-
wanych Medrcow Przykłady osobliwy-
mi / a bárzo śmiesznymi itež
krótkichwilnymi. zc,

W Drukárnii Stanisława Szarffenb: Roku 1578.

„Był jeden mąż barzo dziwny,
W rządzeniu żywota pilny,
Urodzenia niewolnego,
A rozumu ślachetnego.
Z Ammonijum, wsi frygiskiej,
Która jest w ziemi trojańskiej,
Wyszedł Ezop twarzy żadnej,
A wymowy barzo śladnej.
Głowę też miał barzo silną,
Oczy wpadłe, barwę czarną,
Krótkiej szyje, długoczelusty,
Czarnozęby, z wielkimi ustami,
Szeroki, niskiego wzrostu,
Wielkich nóg, mięszego łystu,
Z tyłu niemiernie garbaty,
A z przodu lepak brzuchaty...”

Dojrzały renesans w Polsce to lata 40. XVI w. – lata 80. XVI w. W fazie tej tworzą najwiękscy polscy pisarze i poeci, tacy jak: Jan Kochanowski, Mikołaj Rej, Łukasz Górnicki czy Andrzej Frycz Modrzewski. Ważnym dziełem tego okresu jest przekład „Żywotów filozofów” Marcina Bielskiego.

Łukasz Górnicki

„U Greków za dawnych czasów był ten obyczaj, iż białegłowy nago z mężczyznami chodziły zapasy, ale ten dobry zwyczaj pospołu z drugiemi już zginął. Wszakoż znałem ja białegłowy i są jeszcze żywe drugie, które z mieczem, z oszczepem tak dobrze umieją, jako mężczyzna który; k temu na koń ochoćnie wsieść, dobrze nim toczyć, nic naprzód żadnemu jeźdżowi nie dadzą. Myśliwych nie spominam, bo tych w Polszcze pełno”. > fragment „Dworzanina polskiego”

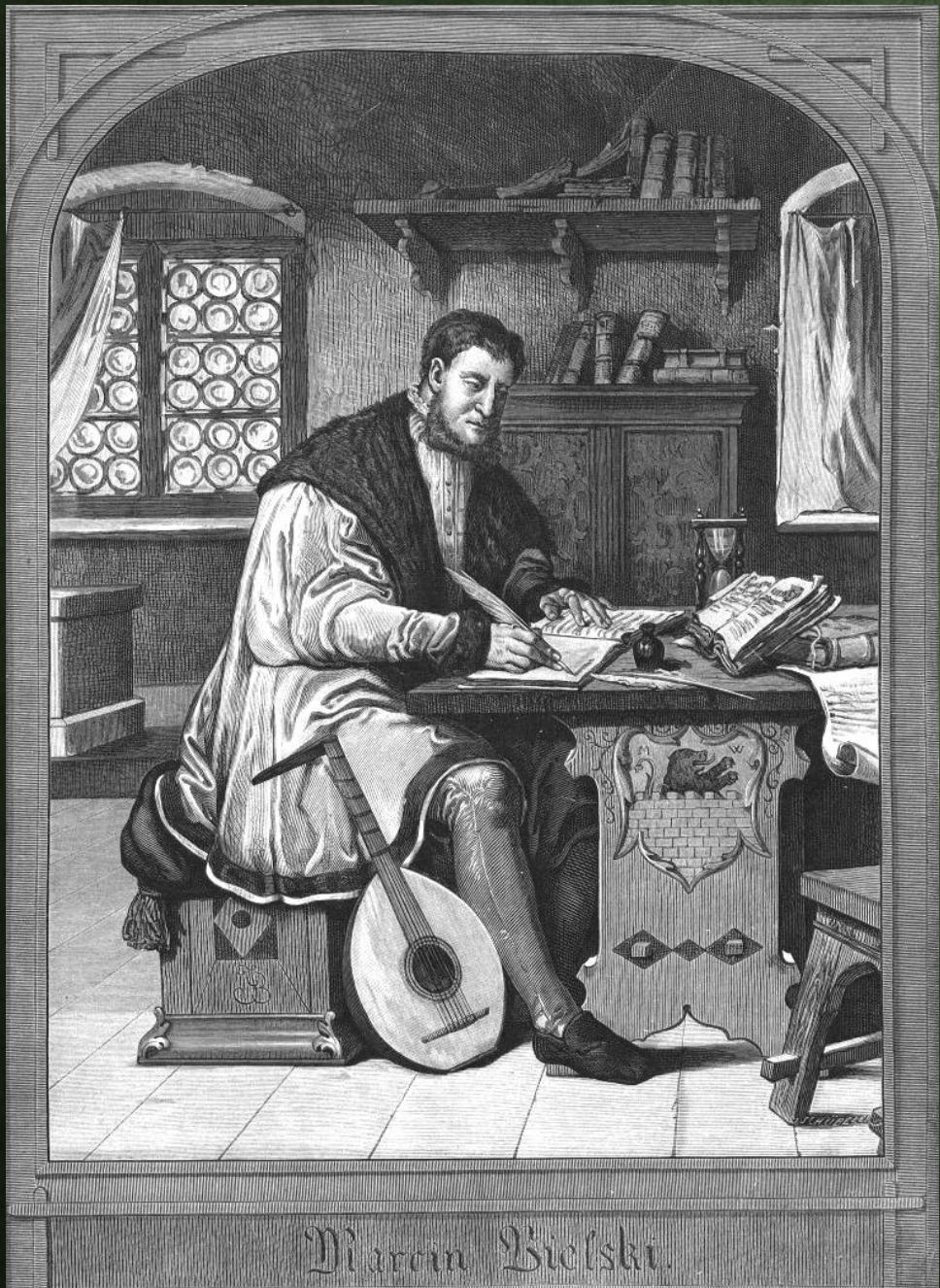
<https://www.youtube.com/watch?v=tJH3z52CjKU>

<https://www.youtube.com/watch?v=8J1kttB1pZE>

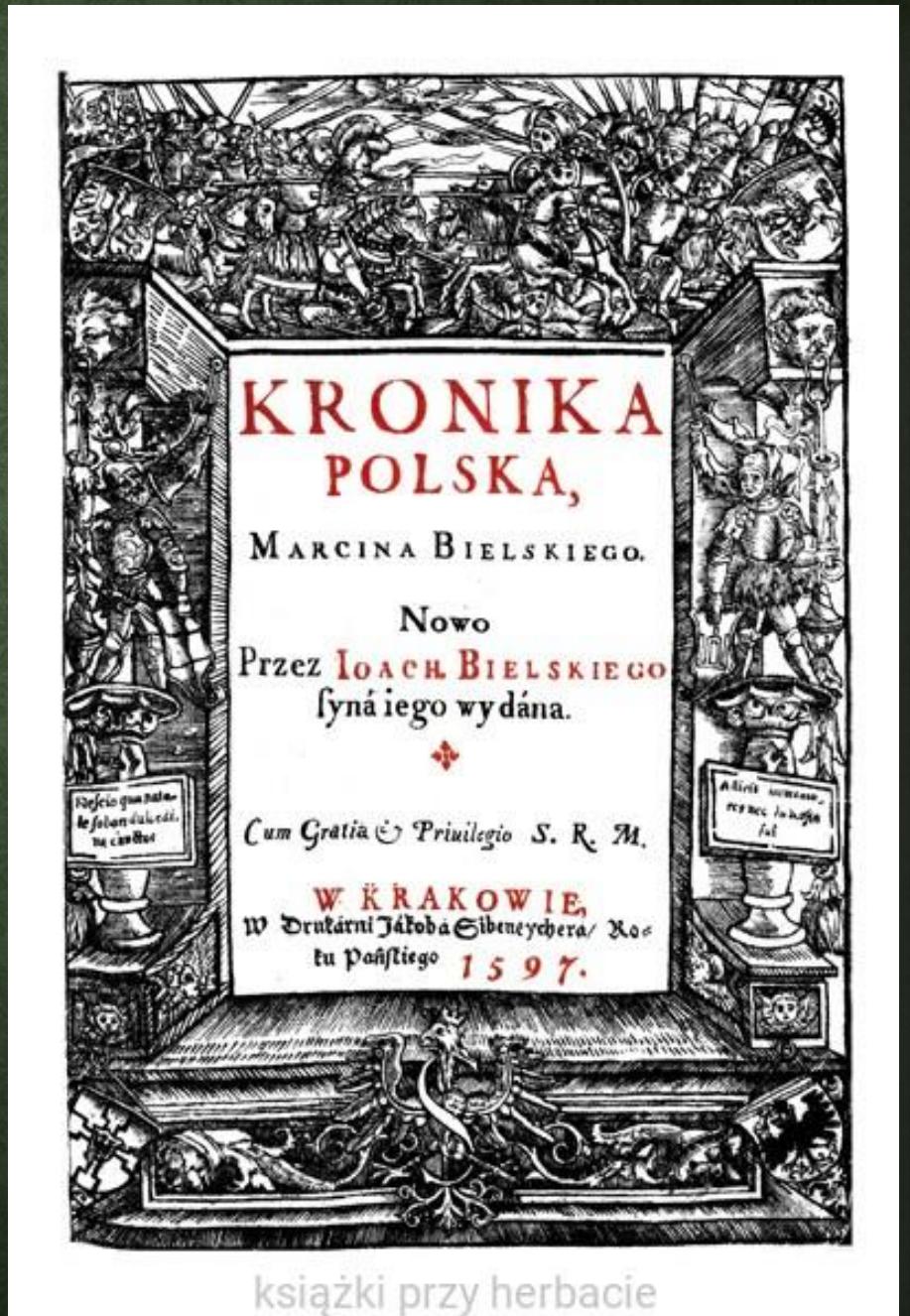
<https://www.youtube.com/watch?v=DM4TAXj-0Ho>

<https://www.youtube.com/watch?v=rviاسFIEZR4>

<https://www.youtube.com/watch?v=EEK2VBvc1QI>

Marcin Bielski

książki przy herbacie

Poczesne miejsce zajmuje twórczość **Mikołaja Reja**, który zasłynął jako propagator i piewca ojczystego języka w literaturze. Jest on autorem „**Krótkiej rozprawy między Panem, Wójtem a Plebanem**”, ukazującej relacje stanowe na polskiej wsi.

*A niechaj narodowie
wždy postronni znają,
Iż Polacy nie gęsi,
i swój język mają.*

Mikołaj Rej

1505 r. - 1569 r.

„BOM JA PROSTY POLAK,
NIGDZIE NIE JEŽDŽAJĄC,
TUM SIĘ PASŁ NA DZIEDZINIE,
JAKO W LESIE ZAJĄC.
Z GRANICY POLSKIEJ MILI
NIGDZIEM NIE WYJECHAŁ,
LECZ CO WIEDZIEĆ PRYSTOI,
PRZECIEM NIE ZANIECHAŁ.”

M.REJ

W 500. ROCZNICĘ URODZIN
OJCU LITERATURY POLSKIEJ
SPOŁECZEŃSTWO NAGŁOWIC

ANNO DOMINI 2005

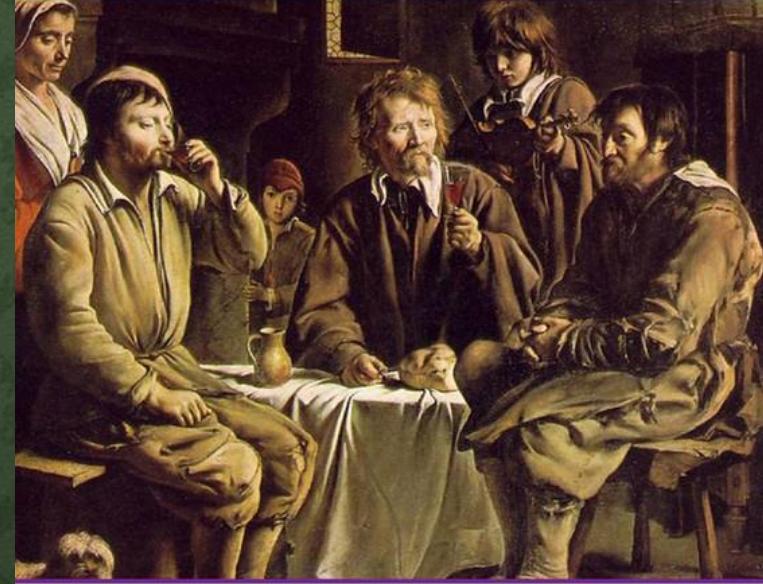
Dworek Mikołaja Reja w Nagłowicach

**Ksiądz pana wini,
pan księdza,
A nam prostym zewsząd
nędza.*

ARCYDZIEŁA KLASYKI LITERATURY

Mikołaj Rej

Krótką rozprawą
między trzema osobami,
Panem, Wójtem a Plebanem

publio

<https://www.youtube.com/watch?v=FTVr1T57-4A>

Ważnym dziełem w dorobku Reja jest także „Żywot człowieka poczciwego”, w którym autor stwarza idealny obraz polskiego szlachcica ziemianina i w sielankowej konwencji maluje obraz wiejskiego życia.

Mikołaj Rej

Żywot człowieka poczciwego

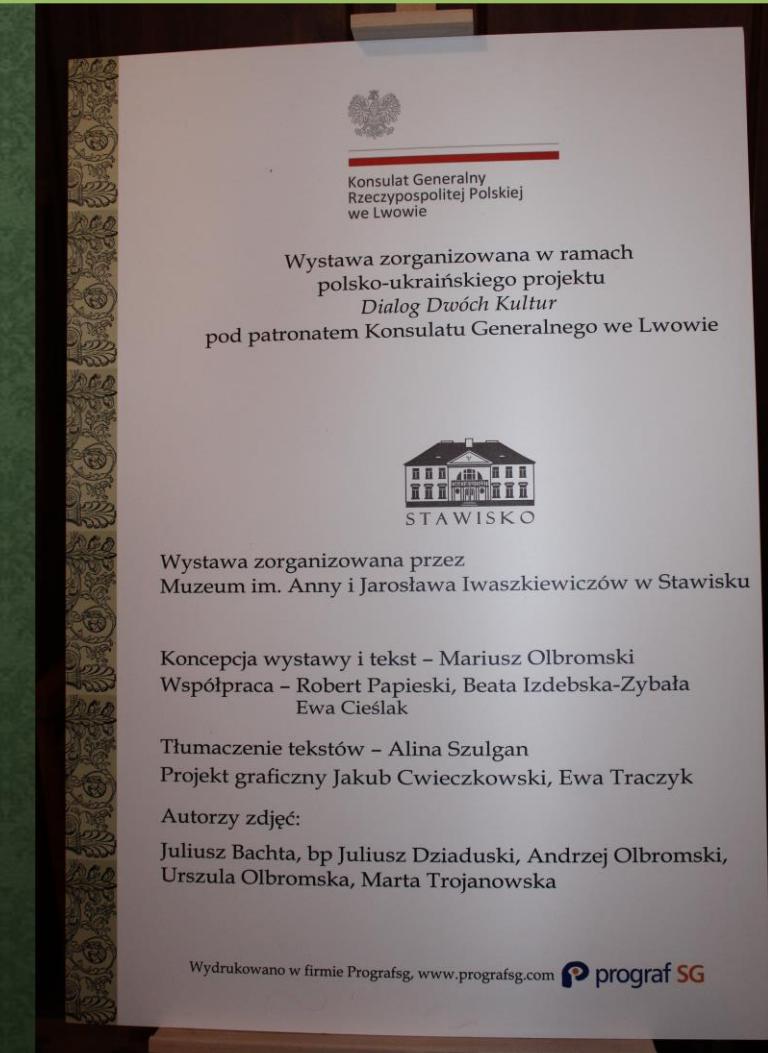
&

Ale iż różne są czasy w roku, też są i różne przypadki i w gospodarstwie, i w każdej sprawie człowieka poćciwego, gdyż rok jest na czworo rozdzielon: naprzód wiosna, więc lato, potym jesień, więc zima. A w każdym z tych czasów i potrzebnego a różnego gospodarstwa i rozkosznych czasów i krotofil swych w swoim onym pomiernym a w spokojnym żywocie poćciwy człowiek może snadnie użyć.

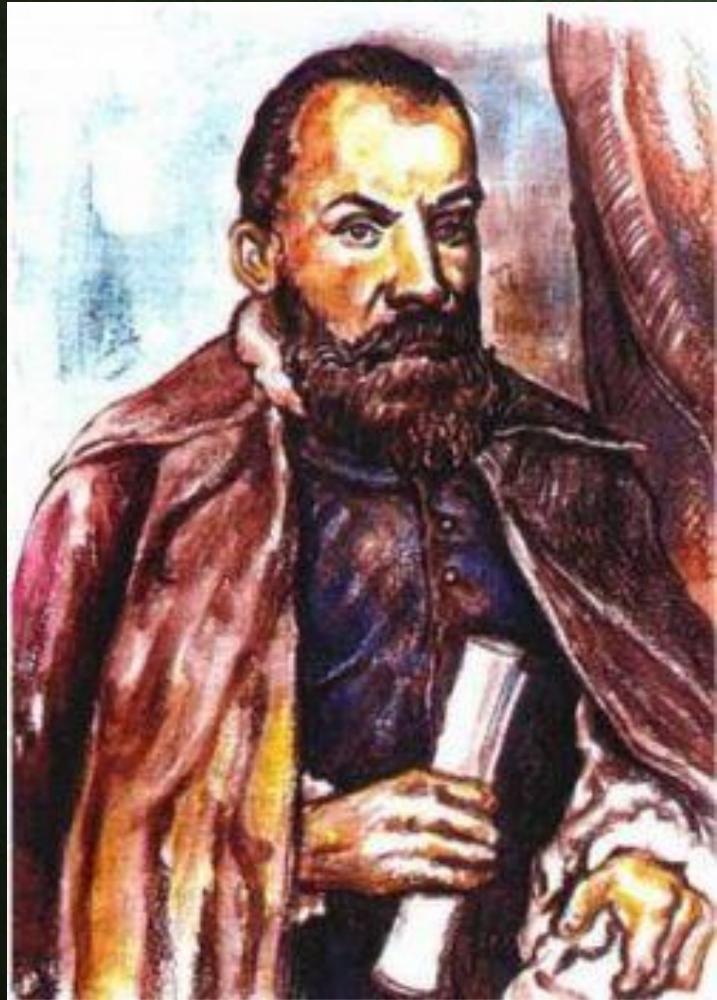
<https://www.youtube.com/watch?v=Yn3V2kKChdo>

<https://www.youtube.com/watch?v=xi53cXg99g4>

W budynku dawnego ratusza w Żurawnie warto obejrzeć wystawę prezentującą dorobek polskiego renesansu. Szczególną uwagę poświęcono postaci Mikołaja Reja, który przyszedł na świat i dorastał w Żurawnie.

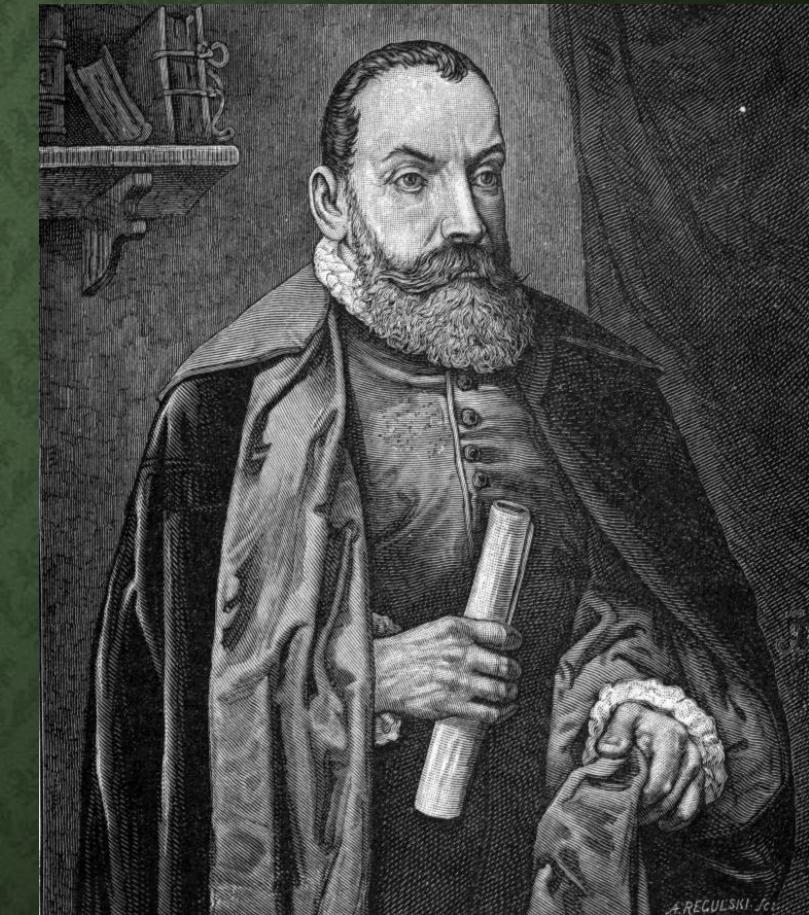
Niewątpliwie na miano najwybitniejszego polskiego poety renesansowego zasługuje Jan Kochanowski. Jego dorobek jest niezwykle bogaty, zawiera zbiory pieśni i fraszek, wiersze okolicznościowe, cykl trenów, pierwszą polską tragedię na wzór antyczny, a także przekłady, m.in. psalmów.

Najważniejsze utwory Jana Kochanowskiego:

- „Odprawa posłów greckich”
- „Psałterz Dawidów”
- „Fraszki”
- „Pieśni”
- „Treny”

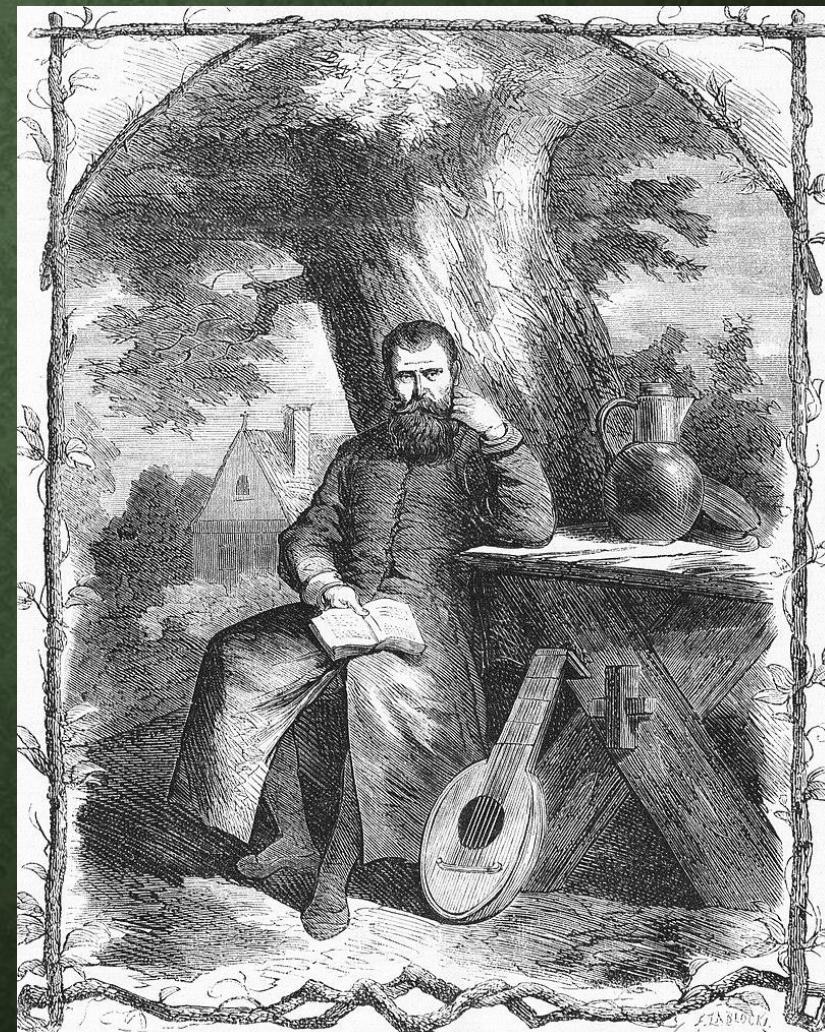
Mistrz z Czarnolasu był propagatorem filozofii stoickiej i epikurejskiej, zwolennikiem humanizmu chrześcijańskiego i doskonałym naśladowcą klasycznych form. W swojej twórczości poruszał bardzo szeroki wachlarz zagadnień: od problematyki politycznej, przez okolicznościową, patriotyczną, osobistą, aż po rozrywkową i satyryczną.

*Gościu, siądź pod mym liściem, a odpocznij sobie!
Nie dojdzie cię tu słońce, przyrzekam ja tobie...

*Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?
Czego za dobrodziejstwa, którym nie masz miary?
Kościół Cię nie ogarnie, wszędzie pełno Ciebie,
I w otchłaniach, i w morzu, na ziemi, na niebie.

***Nic wiecznego na świecie:
Radość się z troską plecie**

<https://www.youtube.com/watch?v=cIjWLh8RdA>
https://www.youtube.com/watch?v=lH4aWYueX_c
<https://www.youtube.com/watch?v=AlTIDuAO1LU>
<https://www.youtube.com/watch?v=WOLYOdOAyhk>
<https://www.youtube.com/watch?v=6UiJeUBusrk>

***Wy, którzy pospolitą rzeczą władacie,
A ludzką sprawiedliwość w ręku trzymacie,
Wy, mówię, którym ludzi paść poruczono
I zwierzchności nad stadem bożym
zwierzono:
Miejcie to przed oczyma zawždy swojemi,
Zeście miejsce zasiedli boże na ziemi,
Z którego macie nie tak swe własne rzeczy,
Tako wszytek ludzki mieć rodzaj na pieczy.**

***Nierządne królestwo i zginienia bliskie,
Gdzie ani prawa ważą, ani sprawiedliwość
Ma miejsca, ale wszytko złotem kupić
trzeba!**

***Wielkieś mi uczyniła pustki w domu moim,
Moja droga Orszulko, tym zniknieniem swoim!
Pełno nas, a jakoby nikogo nie było:
Jedną maluczką duszą tak wiele ubyło**

<https://www.youtube.com/watch?v=jiGwhKD9c8o>

<https://www.youtube.com/watch?v=T1dSulgWhHM>

<https://www.youtube.com/watch?v=4J6tAObosQE>

<https://www.youtube.com/watch?v=oZNYcI2CfU4>

<https://www.youtube.com/watch?v=uftXlxT7Xis>

<https://www.youtube.com/watch?v=MZHNDydp-Jc>

<https://www.youtube.com/watch?v=9O5TFaKok5o>

Do „złotego wieku” zalicza się też twórczość Mikołaja Sępa Szarzyńskiego i Szymona Szymonowica. W twórczość Szarzyńskiego pojawiają się już zapowiedzi nowych barokowych nastrojów. Jest on autorem m.in. „Rymów albo wierszy polskich”.

*I niemiłować ciężko, i miłować
Nędzna pociecha.
*Z wstydem poczęty człowiek,
urodzony
Z boleścią, krótko tu na świecie żywie.
*Cóż będę czynił w tak straszliwym
boju,
Wątły, niebaczny, rozdwojony w sobie?

<https://www.youtube.com/watch?v=mSslFnWNPFM>

<https://www.youtube.com/watch?v=s7bXTjyGqmI>

<https://www.youtube.com/watch?v=2Fj2047JKKc>

<https://www.youtube.com/watch?v=qBuYHGVsOqQ>

Szymonowic natomiast zasłynął przede wszystkim zbiorem „Sielanek”, odbiegających od konwencji idealizowania wiejskiego życia.

<https://www.youtube.com/watch?v=w991e2ygkVU>

*Kołacze grunt wszystkiemu; a można rzec śmiele,
Bez kołaczy jakoby nie było wesele.
*Marna rzecz, powiadają, samo całowanie.
*Ręko moja! Kto Bogu dufa a pracuje,
Do ostatniej starości nędze nie uczuje!
*Słoneczko, śliczne oko, dnia oko pięknego!
*Sroczka krzekce na płocie: będą goście nowi!
Sroczka czasem omyli, czasem prawdę powi.
*Gdzie się oręź odzywa, ustaje praw mowa.
*Z dobrymi dobrym będziesz; gdzie się ze złym zbracisz,
Byś był najostrożniejszym, własne dobro stracisz.

ARCYDZIEŁA KLASYKI LITERATURY

Szymon Szymonowic

Sielanki

• publico

Ważne miejsce w literaturze polskiego renesansu zajmuje też **publicystyka.**

Andrzej Frycz Modrzewski swoją publicystyczną karierę rozpoczęł w latach czterdziestych broszurą: „Łaski albo o karze za mężobójstwo”. Poruszał w niej kwestię rażącej niesprawiedliwości, jaką była nierówność ludzi wobec prawa, które szlachcica winnego śmierci człowieka nisko urodzonego karało o wiele łagodniej, niż plebejsza winnego śmierci szlachcica; za takie przewinienie nieodmiennie skazywano na śmierć.

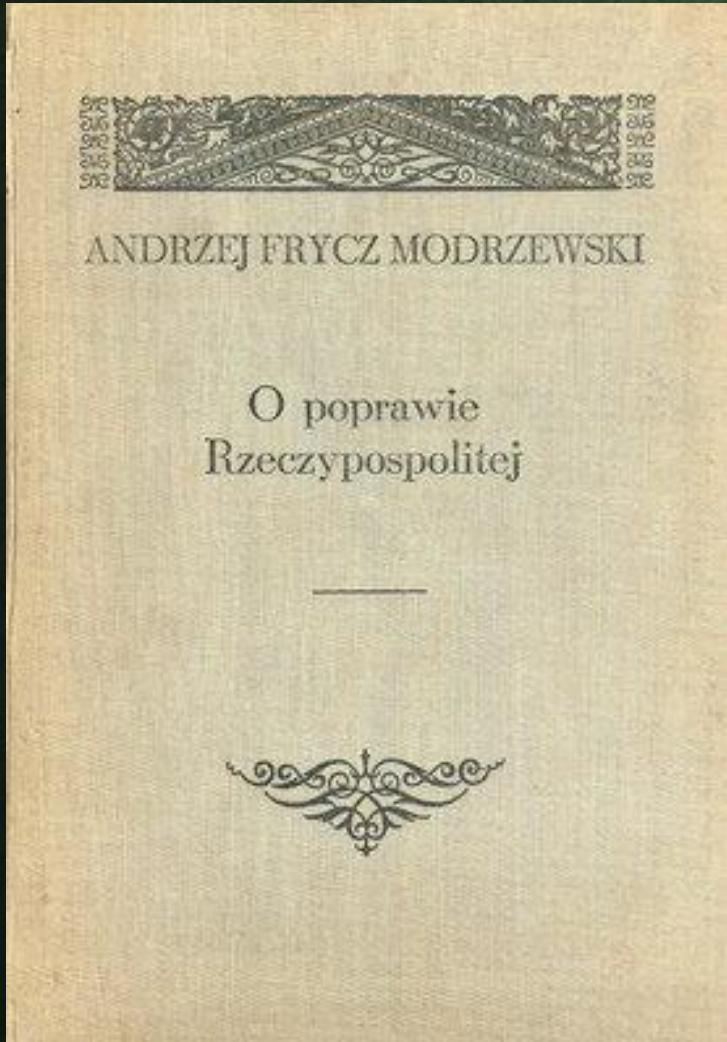
*Bez praw nie może być prawdziwej wolności.

*Kto ma uzasadnione wątpliwości, osiągnie wiedzę.

*Prawa są jakoby lekarstwa, w którego dawaniu, żaden biegły lekarz na osoby niema baczenia.

*Żadne korzyści z wojny nie są tak wielkie, aby mogły jej szkodom dorównać.

Pełnię swoich poglądów rozwiniął Modrzewski w wydanej w 1551 r. rozprawie „O poprawie Rzeczypospolitej”. Obszerne dzieło składa się z pięciu części i dotyczy szerokiej gamy zagadnień: obyczajów, wychowania i edukacji; reorganizacji systemu sądowniczego w myśl idei równości wobec prawa; wojny i pokoju, ograniczeniu wpływu kościoła na sprawy państwa.

<https://www.youtube.com/watch?v=CniXzDpNd4w>

<https://www.youtube.com/watch?v=Z4aExORYD7o>

<https://www.youtube.com/watch?v=xm4Eluhwf9E>

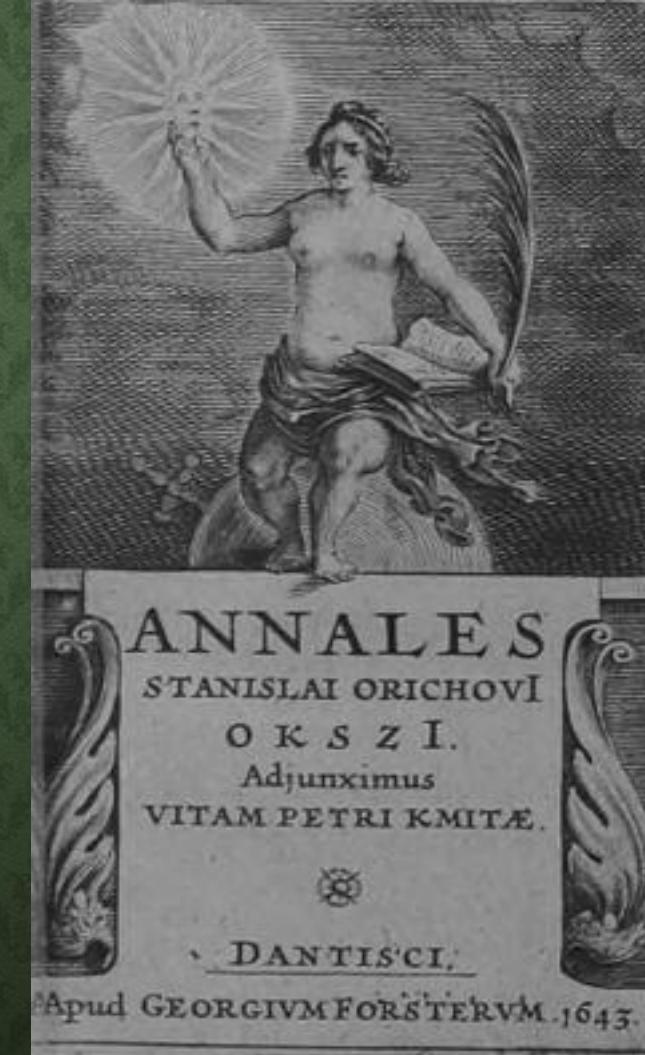
<https://www.youtube.com/watch?v=Z8Anqf-c6bk>

<https://www.youtube.com/watch?v=TlcDvTkLM5M>

„Jeśliby się tedy miało ustanawiać jakieś różnice w karaniu, to ciężej należy karać tych, co stoją na wyższym urzędzie, niż tych, co na niższym; surowiej bogatych niż biednych, szlachtę od plebejuszów, tych, co na urzędach, niż ludzi prywatnych (...) im wyżej stoi przestępca, tym jego zbrodnia widoczniejsza i zwykle licznych znajduje naśladowców. (...) Skoro bowiem obowiązkiem praw jest krzywdom zapobiegać, to z pewnością nie inaczej się to osiągnie jak karząc gwałcicieli ludzi ubogich srożej niż tych, co krzywdzą bogatych. Bo nie tak łatwo pokrzywdzić możnych jak ludzi niższego stanu, których krzywdy przeto surowiej trzeba karać niż krzywdy tamtych.”

<https://www.youtube.com/watch?v=vrlHln0UU9s>

Przeciwnikiem Modrzewskiego był Stanisław Orzechowski, orędownik władzy duchownych. Uważał, że państwo polskie jest nierozerwalnie związane z Kościółem, który tworzy jego podstawy i gwarantuje wolność.

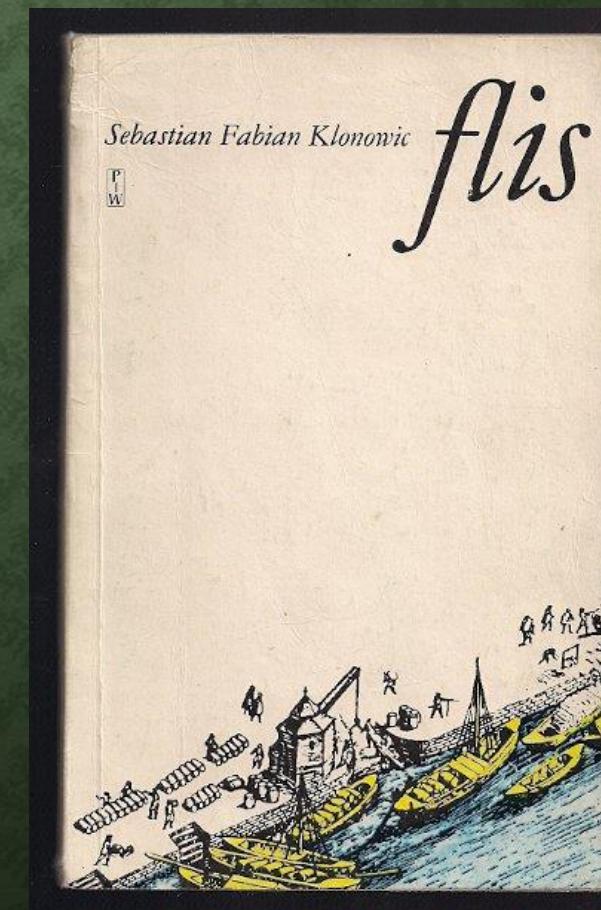
Schyłkowa faza renesansu w Polsce przypada od lat 80 XVI w. po lata 40. XVII w.

W tym okresie rozwija się literatura mieszczańska

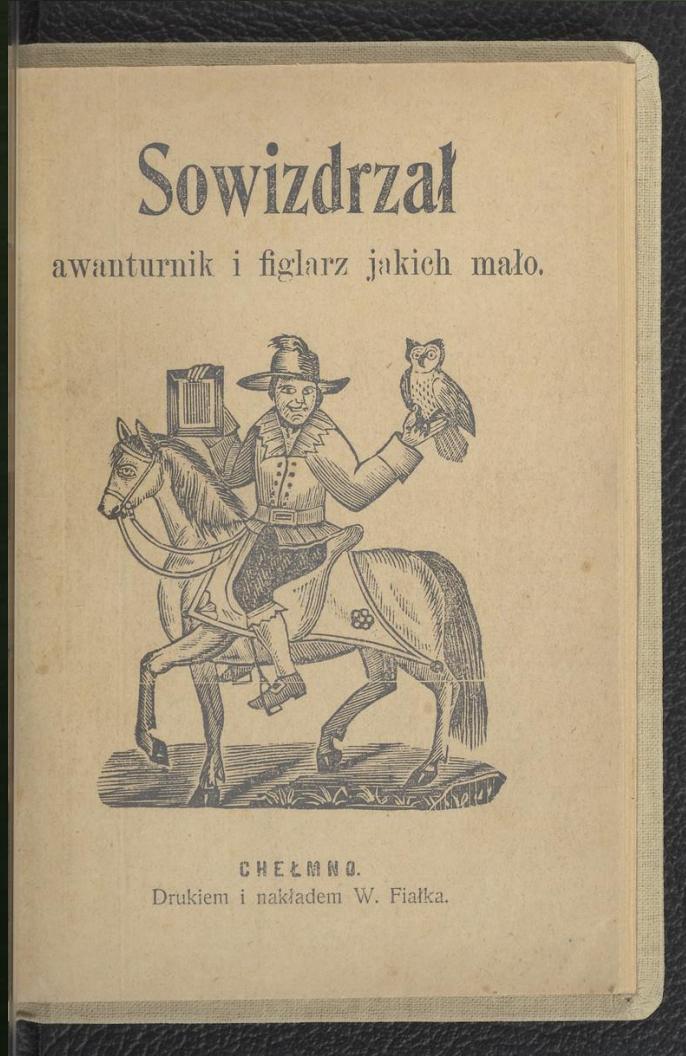
Ważnym twórcą tego nurtu był **Sebastian Fabian Klonowic, autor m.in. utworu pt.: „**Flis, to jest Spuszczanie statków Wisłą i innymi rzekami do niej przypadającymi**”.**

**„Lecz człowiek dobry i nie nazbyt chciwy,
Trzykroć i cztery człowiek to szczęśliwy!”**

Pod koniec XVI wieku rozwija się też literatura sowizdrzalska, czyli popularna, straganowa, prześmiewcza skierowana przeciwko feudalnemu porządkowi. Twórcy tego nurtu to najczęściej ubodzy włóczęńcy, rybałci, żacy czy wędrowni nauczyciele. Łączy ich los wędrowca, człowieka poszukującego swojego miejsca na źle urządzonej świecie. Wyśmiewają szczególnie możnych, ludzi dumnych i bogatych.

**„Któryś raczył nakarmić, czyńmy jemu dzięki,
Że kto oka nie wykłuł i nie urznał ręki,
Abo kto kogo nie zjadł w tak wielkiej potrzebie;
Teraz każdy swą pełną wypalmy do siebie.”**

<https://www.youtube.com/watch?v=nTwAND6v8QA>

<https://www.youtube.com/watch?v=L5sCm9-FX2Y>

„Napierwsza historyja, jako się Sowiźrzał narodził i trzykroć jednego dnia krzczon był, a którzy jego kmotrowie byli”

We wsi Knotowicach, w saskiej ziemi, niedaleko lasu jednego Sowiźrzał, dobre dzieciątko się narodziło. Jego ojcu imię było Kulas Sowiźrzał, a matce Hanna. Jakoż się im to dziecię udało, wnet do Plemienice na krzest nieśli, a imię jemu Dyla Sowiźrzał dali. I był niejaki Tylach Lachowic, obywatel plewiński, jego kmotrem i przy tym inni dobrzy ludzie. Gdy tedy Dyla Sowiźrzał okrzczon był, one kmoszki i inne matuchny wedle starego zwyczaju poszły do karczmy na dobre piwo i podpili sobie dobrze po onej gorącej a niebliskiej drodze, a to, co przepili, musiał ociec zapłacić. Potym, gdy się z dziecięciem ku domu wrócili, idąc po ławkach przykrych tuż wedle wody, kmoszka, co dziecię niosła, potknęła się i upadła do głębokiego jeziora z dziecięciem wespół. Oboje się barzo umazało, a wszakże krom urazu dziecięcego – i jako dawno powiedają: "Złe nigdy nie zginie" – i z wielką trudnością oboje z błota dobyto. Potym poszli do domu, a uchędożyli zasię dziecię.

Tak-że ubogi Sowiźrzał trzykroć jednego dnia był krzczon: naprzód w kościele w krzcielnicy, powtore w kałuży głębokiej, potym doma w kotle. I to napierwszy znak jego nieszczęścia był, które jego, póki żyw, naśladowało, jakoż się to dalej opisuje.”

Stańczyk (zwany też Stasiu Gąska od staropolskiego gąska, błazen) to błazen nadworny Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka, Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta, znany z ostrego dowcipu.

<https://www.youtube.com/watch?v=UvZYwd5AVPo>

<https://www.youtube.com/watch?v=eXfG1xTZGr4>

<https://www.youtube.com/watch?v=bPZJAbJfUMs>

Ważnym zwolennikiem reform tego okresu był kaznodzieja Zygmunta III Wazy, jezuita Piotr Skarga. Najpełniejszy obraz jego poglądów zawierają „Kazania sejmowe”, gdzie autor wylicza największe „choroby” Rzeczypospolitej, takie jak: prywata, tolerancja wobec herezji, niesprawiedliwe prawa, samowola szlachecka, upadek obyczajów i brak patriotyzmu.

„Gdy okręt tonie, a wiatry go przewracają, głupi tłomoczki i skrzynki swoje opatruje i na nich leży, a do obrony okrętu nie idzie, i mniema, że się sam miłość, a on się sam gubi. Bo gdy okręt obrony nie ma, i on ze wszystkim, co zebrał, utonąć musi...”

<https://www.youtube.com/watch?v=P66oY6baIMo>

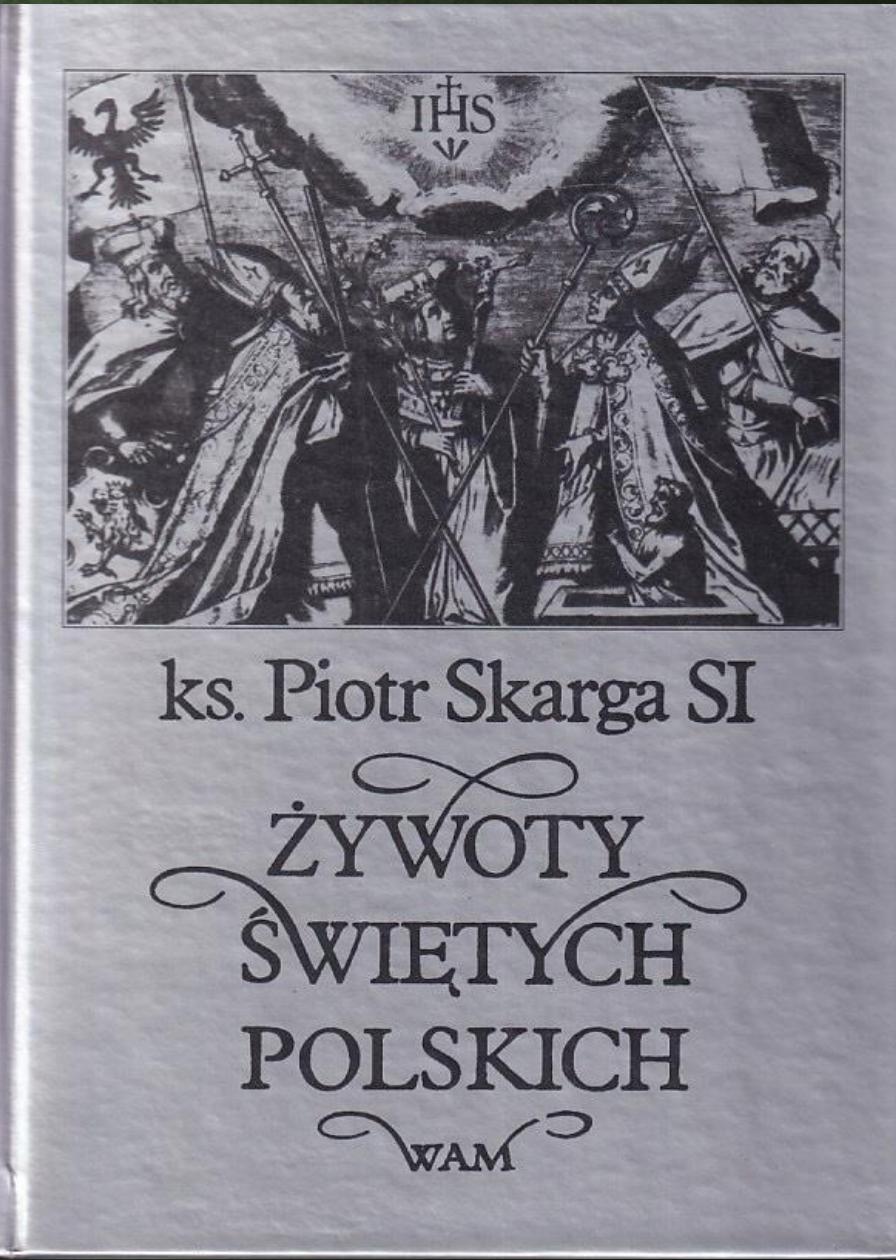
<https://www.youtube.com/watch?v=PVigj3as4ng>

<https://www.youtube.com/watch?v=YCFyydELcxo>

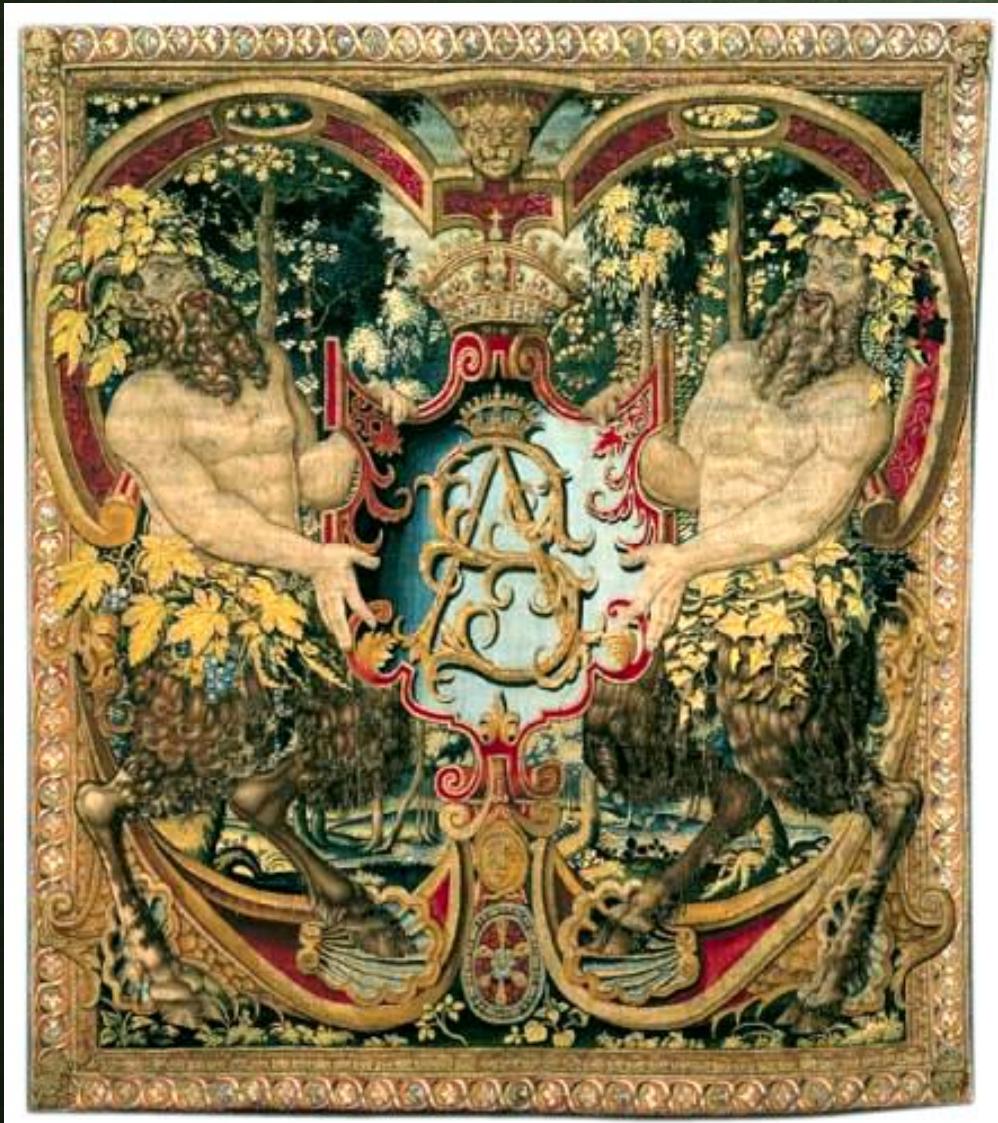

Kościół Świętych Apostołów
Piotra i Pawła w Krakowie –
miejsce pochówku
Piotra Skargi

<https://www.youtube.com/watch?v=-FXrKMxsnnC>

Arras wawelski z monogramem króla Zygmunta II Augusta

<https://www.youtube.com/watch?v=Ot0tv6G8XLs>

<https://www.youtube.com/watch?v=sd6OuLeLlzA>

Dziękuję za uwagę